

Zrównoważone pozyskiwanie surowców do produkcji żywności

DR JACEK CZARNECKI

Dyrektor Działu Legislacji i Spraw Naukowych, Nestlé Europa Środkowa

Wspieranie zrównoważonych i etycznych zasad pozyskiwania surowców do produkcji żywności leży w interesie zarówno konsumentów, jak i wytwórców. W dobie pogłębiającego się kryzysu klimatyczno-środowiskowego nie możemy sobie pozwolić na bierność w tej kwestii. Niekorzystne zjawiska pogodowe, takie jak naprzemienne susze i powodzie czy deszcze nawalne, wpływają także na rolnictwo. Dodatkowo to właśnie sektor rolny odpowiada za około 25% globalnych emisji gazów cieplarnianych. Jakie są zatem podstawowe zasady i dobre praktyki odpowiedzialnego pozyskiwania surowców? Dlaczego tak istotna jest współpraca konsumentów i interesariuszy? Jakie działania w zakresie zrównoważonej produkcji podejmuje Nestlé?

Produkcja i przetwórstwo żywności pochłania ogromne ilości zasobów, w szczególności wody, energii, obszaru ziemi i znajdującej się na nim gleby, co znacząco wpływa na stan naszej planety. Według Światowego Funduszu na rzecz Przyrody (WWF) rolnictwo, które stanowi podstawowe źródło surowców żywnościowych, odpowiada za około 25% globalnych emisji gazów cieplarnianych, uwalnianych do atmosfery zarówno bezpośrednio, podczas spalania paliw kopalnych oraz procesów uprawy i hodowli, jak i pośrednio, m.in. w skutek wylesienia, które generuje 1/10 całkowitych emisji. Sektor rolny odpowiada za 2/3 emisji uwalnianych w procesach produkcji żywności. Równocześnie uprawa ziemi i inne działania związane z branżą pochłaniają 70% światowych zasobów wody słodkiej, a mimo to właśnie

rolnictwo najbardziej cierpi z powodu suszy, niedoboru wody i innych zmian klimatycznych.

Jako wytwórcy żywności – w trosce o ludzi i planetę – mamy obowiązek wdrażać zrównoważone i etyczne praktyki pozyskiwania surowców, które nie tylko łagodzą szkody dla środowiska, ale także zapewniają uczciwe traktowanie pracowników i wspierają lokalne społeczności. Obecna terminologia¹

¹ Niezależnie od zastosowanej terminologii, na szczególne podkreślenie zasługują coraz częściej stosowane praktyki pomagające chronić środowisko, zapewniające sprawiedliwe warunki pracy i wspierające długoterminową trwałość łańcuchów dostaw. Nie tylko poprawiają one reputację firm, ale także przyczyniają się do globalnych celów zrównoważonego rozwoju. Konsumenty, inwestorzy oraz środowiska opiniotwórcze i decyzyjne coraz częściej doceniają ich wagę i kluczowe znaczenie w całym obszarze zrównoważonego rozwoju.

w odniesieniu do pozyskiwania surowców zawiera trzy określenia, które, mimo oczywistych podobieństw, obejmują nieco inny obszar.

- Odpowiedzialne pozyskiwanie surowców – polega na ich nabywaniu z poszanowaniem praw człowieka, standardów pracy i wymogów ochrony środowiska. Firmy muszą upewnić się, że surowce, które kupują, nie pochodzą z miejsc, gdzie łamane są prawa człowieka ani z obszarów dewastowanych.
- Zrównoważone pozyskiwanie surowców – koncentruje się na praktykach, które uwzględniają „zdrowie” środowiska, w tym troskę o dostępność zasobów dla przyszłych pokoleń. Obejmuje to redukcję śladu węglowego, minimalizację odpadów i promowanie bioróżnorodności.
- Etyczne pozyskiwanie surowców – oznacza prowadzenie procesów zaopatrzenia w sposób sprawiedliwy, przejrzysty i uczciwy. To zapewnienie, że wszystkie strony zaangażowane w łańcuch dostaw działają na uczciwych warunkach i że ich prawa są chronione.

Podstawowe zasady zrównoważonego pozyskiwania surowców

Z uwagi na nasilanie się negatywnych skutków zmian klimatycznych, takich jak ocieplenie klimatu, susze oraz gwałtowne zjawiska pogodowe, najważniejszą rolę w zrównoważonym pozyskiwaniu surowców należy przypisać działaniom na rzecz ochrony środowiska².

² Przykład metody pozyskiwania surowców ze szczególną troską o środowisko oraz jednoczesną dbałością o wysokość plonów i interes rolnika stanowi rolnictwo regeneratywne,

- Redukcja śladu węglowego – zasada się na wdrażaniu energooszczędnych praktyk i lokalnym pozyskiwaniu surowców, aby zminimalizować emisje związane z transportem³. Surowce dla przemysłu spożywczego nie zawsze można pozyskiwać lokalnie, co nie wyklucza możliwości optymalizacji ich przewozu, m.in. poprzez racjonalne planowanie wykorzystania środków transportu czy zastosowanie pojazdów niskoemisyjnych i elektrycznych.

Jako wytwórcy żywności – w trosce o ludzi i planetę – mamy obowiązek wdrażać zrównoważone i etyczne praktyki pozyskiwania surowców, które nie tylko łagodzą szkody dla środowiska, ale także zapewniają uczciwe traktowanie pracowników i wspierają lokalne społeczności.

- Minimalizacja odpadów i zanieczyszczeń – opiera się na przyjmowaniu polityki „bezodpadowej” (zero waste) i używaniu zrównoważonych materiałów opakowaniowych. Podczas projektowania opakowań należy zwrócić uwagę na zasady gospodarki obiegu zamkniętego: przede wszystkim unikać i zmniejszać zużycie materiałów, w dalszej kolejności dążyć do ich ponownego wykorzystania, a na koniec – do

---

czyli zbiór praktyk, takich jak agroekologia, agroleśnictwo, uprawy okrywowe i zróżnicowane płodozmiany. Techniki te pomagają zwiększyć żyzność gleby, zatrzymać wodę i sekwestrować (gromadzić) węgiel, co przyczynia się do odbudowy ekosystemów i redukcji zmian klimatycznych. Badania pokazują, że gleby zarządzane w sposób regeneracyjny mogą sekwestrować do 3 ton CO₂ na hektar rocznie.

- ³ Dla przykładu, transport lotniczy generuje znacznie więcej emisji CO₂ niż transport morski (według Międzynarodowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego (ICAO) odpowiada on za około 2% globalnych emisji CO₂).

minimalizacji i nieszkodliwości odpadów opakowaniowych (w szczególności zrobionych z plastiku)⁴.

- Promowanie bioróżnorodności – to wspieranie praktyk rolniczych, które zachowują naturalne siedliska i propagują różnorodność ekosystemów, w szczególności poprzez mniej inwazyjne sposoby uprawy oraz redukcję środków ochrony roślin.

Istotną rolę w zrównoważonym pozyskiwaniu surowców należy przypisać działaniom na rzecz ochrony środowiska, takim jak: redukcja śladu węglowego, minimalizacja odpadów i zanieczyszczeń oraz promowanie bioróżnorodności, ale też kwestiom etycznym, obejmującym sprawiedliwe praktyki pracy oraz rozwój i zaangażowanie społeczeństw. Trzeba także uwzględnić ekonomiczną stabilność podmiotów dostawczych, czyli budować długoterminowe relacje z dostawcami, wspierać lokalną przedsiębiorczość oraz uzyskiwać opłacalność bez kompromisów etycznych.

Nie mniej istotną rolę pełnią kwestie etyczne związane ze zrównoważonym rozwojem. Wiele surowców pochodzi z obszarów geograficznych, na terenie których występuje ubóstwo, konflikty społeczne i deficyt edukacji. Ponadto rolnicy – jako dostawcy surowców pierwotnych – w szczególności odczuwają negatywne skutki napięć w łańcuchach dostawczych i nie mają

możliwości skompensowania presji cenowej wynikającej z konkurencyjności na rynku produktów gotowych i półproduktów. Etyczne łańcuchy dostawcze powinny obejmować dwa obszary działań.

- Sprawiedliwe praktyki pracy – czyli zapewnienie bezpiecznych warunków pracy, uczciwych wynagrodzeń i poszanowanie praw pracowników (podmiotów dostarczających surowce, opakowania, urządzenia i inne materiały oraz usługi), w szczególności tych nietletnich⁵.
- Rozwój i zaangażowanie społeczeństw – polega na inwestowaniu w lokalne społeczności poprzez projekty edukacyjne, zdrowotne i infrastrukturalne. Firmy mogą wspierać budowę szkół lub klinik medycznych na obszarach, z których pozyskują surowce. Dofinansowania wymaga często infrastruktura zaopatrzenia w wodę i zabezpieczenie innych podstawowych potrzeb, a także naprawa szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi, na które szczególnie narażeni są rolnicy i ich rodziny.

Obok kwestii środowiskowych i społecznych, zrównoważone pozyskiwanie surowców powinno również uwzględniać ekonomiczną stabilność dostawców. Firmy zaopatrujące się w surowce muszą zadbać o wiele aspektów współpracy z kontrahentami.

- **Długoterminowe relacje z dostawcami** – to budowanie silnego, trwałego partnerstwa w celu zapewnienia stabilności, gotowości do stawiania odważnych celów

4 Według Fundacji Ellen MacArthur, jeśli nie uda się odwrócić obecnie dominujących trendów, to do 2050 roku w oceanach może być więcej plastiku niż ryb.

5 Według Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO), około 152 mln dzieci na całym świecie są zaangażowane w pracę dziecięcą, z czego większość pracuje w sektorze rolniczym.

i wzajemnego rozwoju. Takie działania mogą pomóc firmom w zarządzaniu ryzykiem i zapewnieniu ciągłości dostaw.

- **Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości** – opiera się na pozyskiwaniu surowców od lokalnych producentów, aby wspierać regionalny rozwój gospodarczy. Miejscowi producenci uzyskują korzyść w postaci większych zamówień i stabilnych dochodów, co podwyższa poziom życia i umożliwia rozwój lokalnych społeczności.
- **Uzyskanie opłacalności bez kompromisów etycznych** – czyli klasyfikowanie kosztów wdrażania praktyk etycznych jako kosztów inwestycji, aby utrzymać rentowność, przy jednoczesnym przestrzeganiu standardów. Inwestycje w zrównoważone praktyki mogą być początkowo kosztowne, ale w dłuższej perspektywie pozwalają na oszczędności poprzez zwiększenie efektywności i zmniejszenie ilości odpadów.

Dobre praktyki

Wdrażanie systemów pozwalających na śledzenie surowców od ich pozyskiwania do wytworzenia produktu końcowego umożliwia przejęcie pełnej odpowiedzialności za łańcuch wartości. Do tworzenia zapisów transakcji może być wykorzystywana technologia *blockchain*, co umożliwia pełną przejrzystość, a w rezultacie – zwiększa zaufanie w łańcuchu dostaw. Certyfikaty i standardy ujednolicają kryteria oceny stosowane w poszczególnych przedsiębiorstwach. Jednocześnie baza surowcowa, często odległa geograficznie lub rozproszona terytorialnie, może stanowić trudny do stałego nadzoru obszar, w którym konieczna jest gruntowna znajomość lokalnych przepisów, ale też zwyczajów.

Dwa spośród wielu standardów zasługują na szczególne podkreślenie.

- **Fair Trade** – zapewnienie, że producenci otrzymują godziwe wynagrodzenie i pracują w uczciwych warunkach.
- Certyfikat **Rainforest Alliance** – wiąże się z promowaniem zrównoważonego rolnictwa i ochroną bioróżnorodności. Gwarantuje on, że produkty pochodzą z gospodarstw, które przestrzegają rygorystycznych standardów zrównoważonego zarządzania.

Audyty i oceny dostawców umożliwiają ewaluację aktualnego stanu przedsiębiorstwa bądź gospodarstwa, co pozwala na zakwalifikowanie go lub odrzucenie, jak również stworzenie planu działań korygujących w przypadku warunkowego zatwierdzenia. Promowanie zrównoważonego podejścia zasada się na wspieraniu dostawców w podnoszeniu i utrzymaniu odpowiedniego poziomu norm jakościowych i etycznych, m.in. poprzez staże i szkolenia oraz dofinansowanie zakupu maszyn, materiału siewnego czy innych niezbędnych materiałów i surowców.

Wyzwania

Wdrażanie zrównoważonych metod pozyskiwania surowców do produkcji żywności napotyka na wiele przeszkód: technicznych, ekonomicznych, społecznych i regulacyjnych. Inwestycje w technologie i praktyki, takie jak: systemy nawadniania, nowoczesne nawożenie czy certyfikaty zrównoważonego rolnictwa, mogą być kosztowne, szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorstw, często dysponujących ograniczonymi zasobami finansowymi. Dodatkowo rolnicy i producenci mogą mieć trudności z uzyskaniem kredytów lub innych form finansowania na

wdrożenie tychże praktyk, ponieważ banki i instytucje finansowe niechętnie udzielają wsparcia projektom, które nie przynoszą natychmiastowych zysków.

W wielu regionach brakuje nowoczesnych technologii i infrastruktury potrzebnych do wprowadzenia zrównoważonych metod produkcji. Ponadto rolnicy często nie mają odpowiednich umiejętności ani wiedzy na ten temat oraz nie są świadomi potencjalnych korzyści zrównoważonego pozyskiwania surowców. Nie pomaga także ich opór przed zmianami wynikający z przywiązania do tradycyjnych metod produkcji.

W wielu regionach brakuje nowoczesnych technologii i infrastruktury potrzebnych do wprowadzenia zrównoważonych metod produkcji. Ponadto rolnicy często nie mają odpowiednich umiejętności ani wiedzy na ten temat, dlatego szkolenia i edukacja są tutaj kluczowe. Społeczne i kulturowe bariery również odgrywają istotną rolę. Tradycyjne metody produkcji są głęboko zakorzenione w kulturze i społeczności rolniczej. Opór przed zmianami i przywiązanie do dawnych metod mogą utrudniać wdrażanie nowych praktyk. Nie pomaga w tym także brak świadomości konsumentów i producentów na temat potencjalnych korzyści zrównoważonego pozyskiwania surowców. Niska świadomość społeczna może też ograniczać popyt na zrównoważone produkty.

Jeśli zaś chodzi o utrudnienia administracyjne, to brak właściwych polityk i regulacji wspierających zrównoważone rolnictwo może zniweczyć wiele cennych przedsięwzięć.

Rządy, poprzez niedostarczanie odpowiednich zachęt finansowych oraz regulacyjnych, promują utrzymanie dotychczasowych praktyk. Ponadto skomplikowane i niejasne przepisy, nie tylko te dotyczące rolnictwa, zniechęcają producentów rolnych do wdrażania innowacyjnych metod.

Pracy rolnika niezmiennie towarzyszą ryzyko i niepewność. Zmiany klimatyczne, choroby roślin i zwierząt oraz wahania cen rynkowych powstrzymują producentów rolnych przed inwestowaniem w zrównoważone metody, wymagające długoterminowych zobowiązań. Przeszkodą może być też brak stabilnych rynków zbytu dla zrównoważonych produktów.

Rola konsumentów i interesariuszy

Informowanie konsumentów o wpływie ich decyzji zakupowych na środowisko i społeczeństwo to prawdopodobnie największe wyzwanie w budowaniu popytu na zrównoważone produkty. Wszelkie kampanie edukacyjne będą odnosić tym większy sukces, im rozleglejsza będzie wiedza

Wszelkie kampanie edukacyjne będą odnosić tym większy sukces, im rozleglejsza będzie wiedza konsumentów w dziedzinie ekologii, praw człowieka i zrównoważonej działalności przedsiębiorstw. W Polsce i większości państw europejskich odpowiedzialność społeczna nie jest głównym motywem zakupowym, co tylko potwierdza potrzebę bardziej intensywnych działań ze strony zarówno administracji, jak i przedsiębiorców na wszystkich możliwych poziomach.

konsumentów w dziedzinie ekologii, praw człowieka i zrównoważonej działalności przedsiębiorstw. W Polsce i większości państw europejskich odpowiedzialność społeczna nie jest głównym motywem zakupowym, co tylko potwierdza potrzebę bardziej intensywnych działań ze strony zarówno administracji, jak i przedsiębiorców na wszystkich możliwych poziomach.

Działania na rzecz promowania zrównoważonej konsumpcji nie powinny ograniczać się wyłącznie do kampanii edukacyjnych. Wymagają one współpracy pomiędzy różnymi interesariuszami. Szczególną rolę odgrywają w tym zakresie organizacje pozarządowe – z uwagi na wysokie zaufanie społeczne, często większe niż w przypadku przedsiębiorstw czy struktur rządowych. ■

Studium przypadku: Nestlé i program LENS

Program LENS (*Landscape Enterprise Networks*) stanowi platformę współpracy przedsiębiorstw oraz rolników w celu wprowadzania zasad zrównoważonego rozwoju do zarządzania obszarami rolnymi i produkcją surowców rolnych.

Firma Nestlé zobowiązała się globalnie do zwiększenia udziału kluczowych surowców pozyskiwanych ze zrównoważonych źródeł (w tym z rolnictwa regeneratywnego) do 50% w 2030 roku. Współpraca firmy z dostawcami zawsze miała na celu uzyskanie surowców najwyższej jakości. Wyzwania związane ze stanem planety i globalnymi zmianami klimatycznymi tworzą dodatkowy aspekt tej współpracy, wynikający z troski o przyszłość rolnictwa, w szczególności pod kątem utrzymania czy wręcz odbudowy gleby – kluczowego dla produkcji rolnej zasobu.

Rola firmy w programie LENS polega na finansowaniu wdrażania praktyk rolnictwa regeneratywnego oraz wspieraniu wprowadzania innowacji i nowych metod na poziomie gospodarstw. Rolnicy otrzymują pomoc we wdrażaniu działań, takich jak: zapobieganie erozji gleby, poprawa jakości i dostępności wody, regeneracja struktury i żyzności gleby, ograniczanie emisji i wychwytywanie dwutlenku węgla, zwiększanie różnorodności biologicznej.

W praktyce oznacza to wsparcie działań zmierzających do uprawy w systemie płodozmianu, stosowania aktywatorów glebowych i nawozów organicznych (tzw. uprawy minimalnej), a ostatecznie także budowania sieci kontaktów między rolnikami. Nestlé przeznaczyło globalnie 1,2 miliarda franków szwajcarskich na promocję i wdrażanie praktyk rolnictwa regeneratywnego z nadzieją, że ten sposób gospodarowania stanie się trwałym i samofinansującym się modelem współpracy pomiędzy podmiotami systemu żywnościowego.

Nestlé uczestniczy w programie LENS w czterech krajach europejskich. Obecnie liczba gospodarstw, z którymi współpracuje Nestlé Polska, wynosi 60, co oznacza, że wzrosła trzykrotnie w ciągu ostatniego roku. Firma postanowiła skoncentrować działania na dostawcach pszenicy do fabryk wytwarzających zbożowe przetwory śniadaniowe oraz karmy dla psów i kotów.

Niezależnie od programu LENS, Nestlé współpracuje obecnie w Polsce z prawie 60 sadownikami i plantatorami kluczowych warzyw i owoców – jabłek, marchwi i buraka ćwikłowego – w zakresie poprawy obiegu materii organicznej w glebie. W projekt zaangażowani są m.in. rolnicy związani z fabryką żywności dla niemowląt i małych dzieci w Rzeszowie, przy pomocy których prowadzone są analizy obiegu dwutlenku węgla w gospodarstwach. Od wielu lat realizowane są także działania edukacyjne we współpracy z naukowcami z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie oraz Instytutu Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN.

O AUTORZE

Dr **Jacek Czarnecki** – ekspert w dziedzinie prawa żywnościowego, bezpieczeństwa i jakości żywności, zrównoważonego rozwoju oraz komunikacji skierowanej do konsumentów. W Nestlé Europa Środkowa odpowiada za zakres legislacji żywnościowej i kontaktów naukowych. Kieruje również obszarem jakości i kompletności danych podstawowych w procesach opracowywania receptur, tworzenia etykiet oraz komunikowania technicznej informacji o produktach. Pełni funkcję wiceprezesa Polskiej Federacji Producentów Żywności Związku Pracodawców. Jest też członkiem zarządu Polskiego Związku Pracodawców Przemysłu Spożywczego w Konfederacji Lewiatan. Związany z Wydziałem Żywnienia Człowieka SGGW w Warszawie, gdzie ukończył studia, uzyskał stopień doktora i z którym aktywnie współpracuje.

Partnerzy

Partnerzy numeru

Pomorski Thinkletter

2024 nr 3 (18)

ROLNICTWO

JAKIE WARTOŚCI, REGUŁY GRY
I KIERUNKI ZMIAN?

PUNKT ZWROTNY W ROLNICTWIE

JAKI CZEKA NAS WYBÓR?

USTRÓJ ROLNY – REGUŁY GRY – INSTYTUCJE

GDZIE POTRZEBUJEMY ZMIAN?

KONKURENCYJNOŚĆ

I ZIELONA TRANSFORMACJA

JAK POŁĄCZYĆ TE CELE?

NOWY WYMIAR

BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOCIOWEGO

NA CZYM POLEGA?

POBIERZ CAŁĄ PUBLIKACJĘ

www.kongresobywatelski.pl

